

STORTINGET

Innst. 293 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra næringskomiteen

Dokument 8:234 S (2024–2025)

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Westgaard-Halle, Erna Solberg, Margret Hagerup, Kari-Anne Jønnes og Anna Molberg om å styrke innovasjon og AgriTech i norsk landbruk

5. Stortinget ber regjeringen videreføre Matkompartnerskapet etter 2030.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen utarbeide en egen strategi for hvordan Norge kan lykkes med agritech. Herunder styrke utvikling, forskning, økt kommersialisering av agritech i Norge og økt adaptasjon i landbruket.
2. Stortinget ber regjeringen vurdere endringer i overføringene til jordbruket for å stimulere til høyere produktivitet og nye teknologiske løsninger som gir et mer effektivt landbruk.
3. Stortinget ber regjeringen igangsette en samlet analyse av næringens relative konkurransekraft og utviklingsmuligheter for styrking av denne, blant annet med mål om å gjøre det enklere for bønder å skape inntekt og utvikle gårdsdriften sin uten statsstøtte.
4. Stortinget ber regjeringen knytte norsk landbrukspolitikk tettere mot landbrukspolitikken til EU, gjennom å utrede de viktigste gap og muligheter i et felles europeisk marked sammenlignet med dagens situasjon.

Komiteens behandling

Komiteen har i brev av 10. april 2025 til Landbruks- og matdepartementet ved statsråd Nils Kristen Sandtrøen bedt om en vurdering av forslaget. Statsrådens uttalelse følger av vedlagte brev av 5. mai 2025. Sakens dokumenter er tilgjengelig på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tobias Hangaard Linge, Runar Sjøstad, Rune Støstad og Solveig Vitanza, fra Høyre, Nikolai Astrup, Olve Grotle, Sveinung Stensland og Lene Westgaard-Halle, fra Senterpartiet, Nils T. Bjørke, Jenny Klinge og lederen Erling Sande, fra Fremskrittspartiet, Sivert Bjørnstad og Bengt Rune Strifeldt, fra Sosialistisk Venstreparti, Kari Elisabeth Kaski, fra Rødt, Geir Jørgensen, fra Venstre, Alfred Jens Bjørlo, og fra Miljøpartiet De Grønne, Rasmus Hansson, viser til Dokument 8:234 S (2024–2025) om å styrke innovasjon og AgriTech i norsk landbruk.

Komiteen merkar seg intensjonen til forslagsstilarane om å fremma systematisk innovasjon og auka inntekstpotensial i landbruket.

Komiteen viser til at norsk landbruk har gjennomgått store omstillingar, og at utviklinga i landbruks-teknologi gjennom åra har bidrege til produktivitsgevinstar, lågare klimautslepp og auka eksport av norske landbruksprodukt, og meiner det må vera målet for framtida.

Komiteen viser til at ei rekkje tiltak for styrking av konkurransekrafta og rekrutteringa til sektoren alt er igangsett. Mellom anna etableringa av Bionova under Innovasjon Norge, auka satsing på Forskningsrådet og andre forskingsfond for å stimulera til teknologiutvikling, utviklinga av klimavennleg teknologi og bioøkonomi, samt at det er sett av midlar til kunnskapsutvikling innan agronomi og teknologi.

Komiteen viser til at det alt er etablert samarbeid mellom næringsaktørar og forskingsmiljø, noko som har ført til etablering av fleire agritech-klynger og -bedrifter. Teknologien som vert utvikla vekkjer stor interesse både nasjonalt og internasjonalt.

Komiteen merkar seg at forslaget inkluderer tiltak for å redusera skattlegging av eigarar, vidare at det foreslås å etablere ein eigen strategi for agritech-næringa, og å oppretta eit katapultsenter for landbruksteknologi. Forslag om òg å vidareføra Matkornpartnerskapet etter 2030, og forslag om å tilretteleggja for spesialisering og etterutdanning innan bruk av ny landbruksteknologi. Komiteen merkar seg at det vert sett fram fem forslag i saka.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, merker seg at statsråden i sitt svarbrev til komiteen viser til at moderne matproduksjon handler om å produsere nok og trygg mat av god kvalitet som forbrukerne etterspør, samtidig som man reduserer klimagassutslipp, tar hensyn til miljø og ivaretar jordsmonnet for framtiden. God dyrehelse- og velferd er også en forutsetning.

Flertallet merker seg også at Innovasjon Norge er en viktig støttespiller for agritech-bedriftene gjennom mobiliseringsaktiviteter, finansiering og eksportrådgivning.

Flertallet deler også statsrådets vurdering i at forskningsinnsatsen er viktig for å drive teknologiutviklingen fremover.

Flertallet er kjent med at blant annet NIBIO bruker mye ressurser på teknologiutvikling for å støtte opp under muligheter i landbruket, blant annet bruk av droner, kunstig intelligens og teknologiske løsninger innen presisjonsjordbruk.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Rødt viser til klimaavtalen som er inngått mellom staten og jordbruket som er viktig for klimaarbeidet i sektoren, og er kjent med at teknologiutvikling er en sentral del av tiltakene for å redusere utslipp og øke karbonopptak. Disse medlemmer ser det som positivt at statsråden i sitt brev viser til at regjeringen arbeider for å styrke samspillet mellom landbruksnæringen og andre næringer, herunder teknologimiljøer, for å sikre raskere implementering av ny teknologi som presisjonsjordbruk, autonome systemer og digitale løsninger.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har nylig nedsatt et ekspertutvalg for å utrede fremtidens matsystem, der folkehelse, klima, natur og landbruks-, havbruks-, fiskeri- og matpolitikk blir satt i sammenheng. Utvalget skal levere en offentlig utredning (NOU) innen 1. november 2026. Disse medlemmer viser til at utvalget blant annet skal beskrive det norske matsystemet anno 2025 med utgangspunkt i tilgjengelig kunnskap, herunder sammenhenger med det globale matsystemet. Disse medlemmer deler statsrådets syn i at det på denne bakgrunn ikke er behov for en egen analyse at næringens relative konkurransekraft.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre vil understreke at norsk landbruk i mange tiår har vært i kontinuerlig endring og omstilling, og nettopp gjennom evnen til å tilpasse seg nye realiteter og utfordringer har næringen vist stor motstandskraft og fremtidstro. Siden 1980 er antallet gårdsbruk og melkekyr i Norge halvert, samtidig som produksjonen av melk og flere andre viktige varer har holdt seg stabil. Dette illustrerer ikke bare næringens omstillingsevne, men også potensialet for videre produktivitsforbedringer gjennom teknologi, kompetanse og innovasjon. For å sikre landbrukets videre bærekraft, konkurransekraft og attraktivitet som yrkesvei for framtidens bønder, mener disse medlemmer det er avgjørende å legge bedre til rette for innovasjon, økt teknologiadopsjon og rammebetingelser som stimulerer til nyskaping og markedstilpasning. Disse medlemmer vil derfor peke på nødvendigheten av en helhetlig modernisering av landbrukspolitikken, hvor målene må være matsikkerhet og verdiskaping, og hvor forenkling, innovasjon og konkurranseevne settes i sentrum.

Disse medlemmer vil videre fremheve at agri-tech-sektoren har vokst frem som en betydelig drivkraft for fornyelse i landbruket. Teknologisk utvikling som presisjonslandbruk, robotisering, bruk av droner, sensorer og kunstig intelligens, samt utvikling av nye avlsmetoder og dyrkingssystemer, gir bøndene verktøy til å optimalisere ressursbruken, redusere svinn, forbedre avlinger og samtidig styrke både dyrevelferden og kli-

maavtrykket. Agritech er ikke bare et hjelpemiddel for effektivisering og kostnadsreduksjon, men også en nøkkel til grønn omstilling og til å utvikle nye forretningsmodeller for norsk landbruk. Slik teknologi åpner for at flere bønder kan øke inntektsgrunnlaget sitt, og tilpasse seg en fremtid hvor klimaendringer, miljøhensyn og endrede forbrukervaner krever stadig større fleksibilitet og nytenkning. Det er avgjørende for at norsk landbruk skal kunne opprettholde sin viktige rolle i samfunnet, samtidig som næringen kutter utslipp og tilpasser seg strengere miljø- og bærekraftskrav.

Disse medlemmer peker videre på at et velfungerende innovasjonsøkosystem og stabile rammevilkår er avgjørende for utviklingen av en levedyktig og voksende agritech-næring. Norsk agritech har allerede skapt flere suksessbedrifter med eksportpotensial, men for å lykkes med å skalere opp og ta internasjonale markeder må det bli lettere for gründere og oppstartsbedrifter å få tilgang på risikokapital. Disse medlemmer er bekymret for hvordan den økte eierbeskatningen og den generelle uforutsigbarheten i skatte- og avgiftspolitikken de siste årene har redusert tilgangen på privat kapital for både landbruket og nye teknologibedrifter, noe som bremser utviklingen og svekker Norges konkurranseevne. I tillegg til behovet for bedre kapitaltilgang må bondene, som selvstendige næringsdrivende, få større mulighet til å ta egne beslutninger og investere i det som er mest lønnsomt for deres drift. I dag opplever mange at et komplekst regelverk, tungroddede tilskuddsordninger og mangel på fleksibilitet hindrer dem i å utvikle gården sin på en måte som både er lønnsom og bærekraftig.

Disse medlemmer vil også peke på betydningen av kompetansebygging. For å lykkes med å ta i bruk mer agritech i det norske jordbruket må det legges bedre til rette for spesialisering og etterutdanning innen ny landbruksteknologi. Samtidig bør det stimuleres til økt samarbeid mellom gårdsbruk for å dele teknologi og utstyr, slik at ikke hver enkelt bonde må investere i kostbart utstyr som kun brukes i kortere perioder. Videre er det avgjørende å styrke samarbeidet mellom bønder, forskningsmiljøer, utdanningsinstitusjoner og næringslivet. Institusjoner som Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NM-BU), Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) og sterke industrimiljøer må få enda større roller i et innovasjonsøkosystem hvor forskningsresultater i større grad skal kommersialiseres og komme hele næringen til gode.

Disse medlemmer mener det bør etableres et katapultsenter for landbruksteknologi som kan tilby nødvendig infrastruktur for testing, demonstrasjon og skalering av nye teknologiske løsninger. Et slikt senter vil kunne gi norske teknologibedrifter, bønder og gründere et konkurransefortrinn, og redusere barrierene for oppstart og kommersialisering. I tillegg bør det utvikles en nasjonal agritech-strategi som samler innsatsen på tvers av sektorer, inkludert Enova, Forskningsrådet,

Innovasjon Norge og Bionova, og som ser på både utviklingsmuligheter og barrierer for skalering og eksport av norsk landbruksteknologi. Det er også nødvendig å styrke gevinstrealiseringen av forskningen ved institusjoner som NIBIO og Animalia, og sørge for at virkemiddelapparatet ikke begrenser handlingsrommet for innovasjon, men i stedet stimulerer til økt adopsjon av ny teknologi.

Disse medlemmer vil understreke at agritech ikke bare er en teknologisk eller økonomisk mulighet, men også en strategisk forutsetning for å sikre matsikkerhet og bærekraftig produksjon i årene som kommer. Det er avgjørende å øke produksjonen av plantebaserte matvarer og effektivisere jordbruket for å møte både klimautfordringene og et økende behov for robust matforsyning. Disse medlemmer peker på at en gjennomgang av overføringene til jordbruket bør ha som mål å stimulere til høyere produktivitet og nye teknologiske løsninger som kan gi et mer effektivt og bærekraftig landbruk. Dette vil styrke konkurranseevnen og redusere næringens behov for subsidier over tid.

Videre mener disse medlemmer at norsk landbrukspolitikken i større grad bør ses i sammenheng med europeiske rammeverk og utviklingen i EUs «Farm to Fork»-strategi, som fokuserer på rettferdige, sunne og miljøvennlige matsystemer. En tettere kobling mellom norsk og europeisk landbrukspolitikken kan åpne nye eksportmuligheter for norsk agritech og landbruksprodukter, og samtidig bidra til en mer moderne og markedsorientert politikk i tråd med utviklingen i våre naboland.

Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at de forslagene som fremmes i Dokument 8: 234 S (2024–2025) er nødvendige for å utvikle et mer innovativt, bærekraftig og fremtidsrettet norsk landbruk. Disse medlemmer mener det er svært viktig å legge til rette for et dynamisk og konkurransedyktig landbruk som skaper verdier i hele landet, samtidig som det bidrar til grønn omstilling og styrket matsikkerhet. I tillegg mener disse medlemmer at en styrket agritech-satsing vil gi positive ringvirkninger langt utover landbruket selv, blant annet for arbeidsplasser, eksport, kompetanseutvikling og teknologiutvikling i hele Distrikts-Norge.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en egen strategi for hvordan Norge kan lykkes med agritech, herunder styrke utvikling, forskning, økt kommersialisering av agritech i Norge og økt adopsjon i landbruket.»

«Stortinget ber regjeringen videreføre Matkornpartnerskapet etter 2030.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere endringer i overføringene til jordbruket for å stimulere til høyere produktivitet og nye teknologiske løsninger som gir et mer effektivt landbruk.»

«Stortinget ber regjeringen igangsette en samlet analyse av næringens relative konkurransekraft og utviklingsmuligheter for styrking av denne, blant annet med mål om å gjøre det enklere for bønder å skape inntekt og utvikle gårdsdriften sin uten statsstøtte.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen knytte norsk landbrukspolitikk tettere mot landbrukspolitikken til EU, gjennom å utrede de viktigste gap og muligheter i et felles europeisk marked sammenlignet med dagens situasjon.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt vil advare mot å knytte Norge tettere til EU i landbrukspolitikken, og vil understreke betydningen av at Norge fører en selvstendig landbrukspolitikk, med et nasjonalt tollvern. Disse medlemmer viser til at Sosialistisk Venstreparti, Arbeiderpartiet og Senterpartiet i 2024 ble enige om å styrke tollvernet for norske poteter, og at dette har bidratt til økt lønnsomhet for norske potetprodusenter. Den felles landbrukspolitikken til EU (CAP) legger til rette for fri vareflyt av jordbruksvarer innenfor tollunionen. Det ville bidratt til å svekke norsk selvforsyning i en tid hvor denne tvert imot bør styrkes.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener innovasjon og nytenking i landbruket best sikres gjennom reduksjon i statlig innblanding i form av krav og reguleringer, i kombinasjon av økt konkurranse og markedsøkonomi. Disse medlemmer mener flere deler av lovverket og reguleringene som omhandler landbruket er utdatert, og står i hinder for videreutvikling og vekst i landbrukssektoren.

Disse medlemmer mener et mål med landbrukspolitikken må være å øke og effektivisere norsk matproduksjon, og tilrettelegge for at hver enkelt bonde kan leve av eget gårdsbruk. Dagens omfattende lovverk svekker bøndernes konkurranseevne, og gjør landbruksnæringen avhengig av statlige overføringer og skjermingsstøtte. Disse medlemmer mener et slikt system er kontraproduktivt for å skape innovasjon og teknologisk utvikling.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at nye teknologiske løsninger kan øke produktiviteten i landbruket og bidra til å redusere utslipp i landbrukssektoren. Landbruket spiller en viktig rolle i Norges arbeid med overgang til

en bærekraftig sirkulær økonomi. Disse medlemmer viser til at dette var bakgrunnen for at Sosialistisk Venstreparti tok initiativ til å etablere Bionova, vårt viktigste virkemiddel for å få ned klimagassutslipp i det norske jord-, skog- og havbruket.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i regjering var en aktiv pådriver for etableringen av Bionova, samt at det for partiet var viktig å sørge for at Bionova ble et verktøy med mål å redusere klimagassutslipp og øke karbonopptak og -lagring, samtidig som det fremmer innovasjon og verdiskaping innen bioøkonomien knyttet til jordbruk, skogbruk og havbruk.

Disse medlemmer viser til at det for Senterpartiet har vært viktig at Bionova støtter opp under en bærekraftig samfunnsutvikling i tråd med FNs bærekraftsmål, og at partiet i prosessen med å definere Bionovas oppgaver og organisasjonsform, la særlig vekt på at Bionova skulle være brukervennlig og kostnadseffektiv, og bidra til konkrete klimatiltak.

Disse medlemmer mener at Bionova, siden det ble etablert og åpnet av tidligere landbruksminister Sandra Borch fra Senterpartiet i 2023, har utviklet seg til å bli et effektivt verktøy for å støtte opp under innovasjon og utvikling av teknologiske løsninger som kan bidra til en grønn omstilling i landbruket.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Venstre og Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen vurdere endringer i overføringene til jordbruket for å stimulere til høyere produktivitet og nye teknologiske løsninger som gir et mer effektivt landbruk.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen igangsette en samlet analyse av næringens relative konkurransekraft og utviklingsmuligheter for styrking av denne, blant annet med mål om å gjøre det enklere for bønder å skape inntekt og utvikle gårdsdriften sin uten statsstøtte.

Forslag fra Høyre og Venstre:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen knytte norsk landbrukspolitikk tettere mot landbrukspolitikken til EU, gjennom å utrede de viktigste gap og muligheter i et felles europeisk marked sammenlignet med dagens situasjon.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen utarbeide en egen strategi for hvordan Norge kan lykkes med agritech, herunder styrke utvikling, forskning, økt kommersialisering av agritech i Norge og økt adaptasjon i landbruket.

II

Stortinget ber regjeringen videreføre Matkornpartnerskapet etter 2030.

Oslo, i næringskomiteen, den 13. mai 2025

Erling Sande

leder

Nils T. Bjørke

ordfører

Statsråden

Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Dykkar ref

Vår ref
25-1036/

Dato
5. mai 2025

Svar på Dok8:234 S (2024-2025) representantforslag om å styrke innovasjon og agritech i norsk landbruk

Jeg viser til brev fra Stortingets næringskomité datert 10. april 2025 og til representantforslag 8:234 S (2024-2025) fra stortingsrepresentantene Lene Westgaard-Halle, Erna Solberg, Margret Hagerup, Kari-Anne Jønnes og Anna Molberg om å styrke innovasjon og agritech i norsk landbruk.

Det er positivt at representantene peker på betydningen av teknologiutvikling, innovasjon og spesialiserte etterutdanningstilbud for å styrke konkurransekraft og rekruttering til landbruket. Jeg deler deres engasjement for innovasjon i landbruket, og vil understreke at regjeringen vil videreføre den omfattende innsatsen med sikte på konkurransekraft innenfor landbruks- og matnæringene.

Representantene foreslår å utarbeide en strategi for agritech. På dette området skjer det mye i regi av næringsaktørene, og jeg opplever dialogen med dem som god. Fremfor å bruke tid på å utarbeide en strategi, vil jeg heller konsentrere innsatsen mot å støtte opp under de mange innovative initiativene som skjer i ulike bedrifter. Målet må være å gi de gode rammebetingelser slik at de lykkes med sine forretningsideer. Videre pågår det en omfattende innsats for å få til et mer effektivt landbruk, både gjennom virkemidler som stilles til rådighet fra regjeringens side og ikke minst gjennom innovasjon i regi av næringen selv.

Moderne matproduksjon handler om å produsere nok og trygg mat av god kvalitet som forbrukerne etterspør, samtidig som man reduserer klimagassutslipp, tar hensyn til miljø og ivaretar jordsmonnet for framtiden. God dyrehelse- og velferd er også en forutsetning.

Satsingen på teknologiutvikling i landbruket har derfor stått på dagsorden over flere år, og regjeringen jobber målrettet for at den positive utviklingen fortsetter. Blant annet har vi:

- **Etablert Bionova under Innovasjon Norge** som en ny, kraftfull tilskuddsordning for å støtte utviklingen av klimavennlig teknologi, bioøkonomi og innovasjon i landbruket. Gjennom Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling støtter Bionova opp under innfasing av ny, klima- og miljøvennlig teknologi i landbruket og i fjorårets jordbruksoppgjør ble avtalepartene enige om å utvide ordningen til å også omfatte tilskudd til innfasing av ny teknologi på gårdsnivå. Ordningen opplever stor etterspørsel blant bønder og landbruksbedrifter. Teknologiutvikling er også viktig i flere bioøkonomiprojekter som får støtte av Bionova.
- **Stimulert til teknologiutvikling** for å produsere mer mat på en bærekraftig måte gjennom tildelinger til Forskningsrådet. I tillegg gir Forskningsmidler over jordbruksavtalen og Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter viktige bidrag til ny kunnskap på området.
- **Prioritert kunnskapsutvikling** gjennom støtte til utredninger, utdanning, rådgivning og kompetansemiljøer innen teknologi og agronomi. Videre er også mulighet for etterutdanning vektlagt, blant annet gjennom voksenagronomen og spesialiserte tilbud på fagskolenivå innenfor landbruk og teknologi.

Intensjonsavtalen om klimaavtalen mellom staten og jordbruket er viktig for klimaarbeidet i sektoren, der teknologiutvikling er en sentral del av tiltakene for å redusere utslipp og øke karbonopptak. Regjeringen arbeider for å styrke samspillet mellom landbruksnæringen og andre næringer, herunder teknologimiljøer, for å sikre raskere implementering av ny teknologi som presisjonsjordbruk, autonome systemer og digitale løsninger. De siste årene har vi sett en stor økning i etablering av agritech-klynger og nye norske agritech-bedrifter. Teknologien som er utviklet har vakt stor interesse, også internasjonalt. Gode tradisjoner for tett samarbeid mellom kunnskapsmiljøene og næringen gjør veien kort fra forskning og utvikling til der teknologien tas i bruk. Dette er en fordel, både for landbruksnæringen og norske agritech-bedrifter. Innovasjon Norge er en viktig støttespiller for agritech-bedriftene gjennom mobiliseringsaktiviteter, finansiering og eksportrådgivning.

Jeg vil også understreke hvor viktig forskningsinnsatsen er for å drive teknologiutviklingen fremover. Gjennom ulike ordninger under mitt departement finansieres en rekke prosjekter som bidrar til nye teknologiske løsninger som fremmer et mer effektivt landbruk. Forskningen i sektoren er preget av høy relevans, rask formidling av ny kunnskap og teknologi til brukerne, og kort vei fra forsker til bonde eller bedrift. Det er også en styrke at mange av forskningsprosjektene ledes av bedrifter eller gjennomføres i tett samarbeid mellom næringen og forskningsmiljøer. Dette bidrar til at kunnskapen og teknologien som utvikles tar utgangspunkt i næringens egne behov og muligheter.

I forslaget fra representantene vises det til at det er store akademiske ressurser bundet opp i FoU-miljøer tilknyttet landbruket, og at det er et potensial for økt gevinstrealisering og næringsutvikling dersom disse ressursene rettes inn mot andre områder enn jordbruk. Det må imidlertid presiseres at institusjonene under Landbruks- og matdepartementet – som NIBIO, Veterinærinstituttet og Ruralis – allerede har en bred faglig aktivitet som strekker seg langt utover jordbruket. For eksempel bidrar NIBIO til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer, og har i tillegg et godt samarbeid med aktører i både næringsmiddel- og skogindustrien. Veterinærinstituttet har tilsvarende bredde og er en sentral kunnskapsleverandør innen dyrehelse, fôr- og mattrygghet, og bidrar med forskning, risikovurdering og rådgivning som understøtter både forvaltning og bærekraftige bionæringer.

NIBIO bruker mye ressurser på teknologiutvikling for å støtte opp under næringsaktørenes muligheter. Dette omfatter blant annet bruk av droner, kunstig intelligens og teknologiske løsninger innen presisjonsjordbruk. Instituttet utvikler også digitale verktøy og plattformer, særlig knyttet til geografisk informasjon, for å forenkle arbeidet i både næringsliv og forvaltning – blant annet for norske kommuner.

Representantene foreslår å igangsette en analyse av næringens konkurransekraft for å gjøre det enklere for bønder å skape inntekt uten statsstøtte. Det er bred enighet på Stortinget om målet om økt selvforsyning, og om at konkurransekraft er et helt sentralt element for å kunne øke selvforsyningen. Jordbruksforhandlingene har mange virkemidler for økt selvforsyning, og gjennom forhandlingene har man årlige gjennomgangene av status for konkurransekraften og virkemidler. Dette debatteres også i Stortinget på bakgrunn av proposisjonen om jordbruksoppgjøret.

Regjeringen har nylig nedsatt et ekspertutvalg for å utrede fremtidens matsystem, der folkehelse, klima, natur og landbruks-, havbruks-, fiskeri- og matpolitikk blir satt i sammenheng. Utvalget skal levere en offentlig utredning (NOU) innen 1. november 2026. Arbeidet som nå settes i gang blir viktig for å styrke den helhetlige kunnskapen om det norske matsystemet, herunder også de økonomiske sidene.

Med bakgrunn i dette, ser jeg ikke at det er behov for en egen analyse av næringens relative konkurransekraft.

Representantene foreslår å knytte norsk landbrukspolitikk tettere mot landbrukspolitikken til EU, gjennom å utrede de viktigste gap og muligheter i et felles europeisk marked sammenlignet med dagens situasjon.

Norsk landbrukspolitikk har mange felles mål med EUs landbrukspolitikk (CAP), som rettferdig inntekt for bøndene, reduserte utslipp av klimagasser, god rekruttering, levende bygder, trygg mat og at folkehelsen ivaretas. EU har i sin politikk en rekke virkemidler som skal bidra til å nå disse målsettingene – akkurat som Norge. Norge er gjennom EØS-avtalen harmonisert med EU på områder som mattrygghet, veterinære og plantesanitære forhold.

Selv om Norge og EU har mange felles mål, er norsk og europeisk landbrukspolitikk forskjellig på flere viktige områder. Norsk landbrukspolitikk tar utgangspunkt i nasjonale forhold som klima og geografi. Økt norsk selvforsyning, hensynet til beredskap og målet om landbruk over hele landet, legger viktige føringer og gjør at bruken av virkemidler er annerledes enn i CAP.

Tollvernet for landbruksvarer er en av bærebjelkene i norsk landbrukspolitikk, noe det er stor politisk oppslutning om. Det er avgjørende for å beskytte produksjonen av blant annet kjøtt, meieriprodukter, grønnsaker og korn. Å legge til rette for økt handel med EU med varer vi kan produsere selv, vil undergrave sentrale nasjonale mål, blant annet målet om økt nasjonal selvforsyning.

Samtidig foregår det allerede stor handel med EU som er Norges desidert viktigste handelspartner for landbruksvarer. I 2024 importerte Norge landbruksvarer for 72 milliarder kroner, hvorav om lag to tredeler kom fra EU. Norge er tett knyttet til EUs landbruksmarked blant annet ved at det er lav eller ingen importtoll for varer Norge ikke produserer, f.eks. sydlige grøntprodukter. Norsk eksport av landbruksvarer til EU er naturlig nok langt mindre enn importen, men utgjorde i sum rundt 10 mrd. kroner i 2024. Dette er i liten grad tradisjonelle landbruksvarer som meierivarer og kjøttvarer, men mer industrielt foredlede varer fra ulike deler av landbruksindustrien.

Norge og EU har også tette relasjoner i handelen med driftsmidler til landbruket. Norge har en rik historie for utvikling og produksjon av landbruksmaskiner og redskap, både til nasjonal bruk og for eksport. Norsk landbruk er også helt avhengige av import av traktorer, maskiner og utstyr. All slik handel er tollfri. Norge har de samme tekniske kravene til utstyret som EU har. Harmoniseringen av regelverket for standarder og tester av utstyr fører til at utvikling og handel foregår sømløst med EU.

Representantene etterlyser en tettere tilknytning til EUs landbrukspolitikk og det europeiske landbruksmarkedet. Regjeringen vil vise til at det allerede er en slik tett tilknytning. Norsk landbruk er avhengig av driftsmidler og innsatsvarer fra andre land som en forutsetning for sin produksjon. Handelen med landbruksvarer er stor, selv om Norge gjennom tollvernet beskytter sin produksjon av meierivarer, kjøttvarer, korn og grønnsaker. En nasjonal landbrukspolitikk gjør det mulig å kunne utforme politikk og virkemidler som er tilpasset Stortingets målsettinger for landbruket.

Regjeringen kan på dette grunnlag ikke se behov for å sette i gang en særskilt utredning om forskjeller og muligheter mellom norsk landbrukspolitikk og CAP.

Videre foreslår representantene at regjeringen viderefører Matkornpartnerskapet etter 2030. Matkornpartnerskapet har gjort og gjør en veldig viktig jobb for å koordinere korn-, mel- og bakerbransjen helt fra kornfordelerne som utvikler framtidens hvetesorter til bakerier og handel som selger nystekte bakevarer basert på korn fra den norske bonden. Her har

bransjen gått sammen og definert ambisiøse mål for norsk selvforsyning med tilhørende strategier for å nå dem. Det er forunderlig at et parti som Høyre, som normalt støtter opp under private initiativ(er), ber om at staten skal ta over og videreføre matkornpartnerskapet. Jeg mener partnerskapet best kan videreføres som et samarbeid mellom aktørene i verdikjeden uten statlig innblanding.

Regjeringen deler representantenes ønske om å styrke innovasjon og teknologiutvikling i landbruket, og arbeider aktivt for å fremme dette gjennom konkrete satsinger og virkemidler. På denne bakgrunn mener regjeringen at representantforslaget i all hovedsak allerede følges opp gjennom eksisterende politikk og tiltak. Jeg anbefaler derfor at representantforslaget ikke vedtas.

Med hilsen

Nils Kristen Sandtrøen

